

บทที่ 4

บทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในบทที่ 3 พบว่าประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ คือ ปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ ซึ่งผู้ที่ทำให้ปัญหานิวเคลียร์ดังกล่าวกลายเป็นปัญหาสำคัญ ก็คือสหรัฐอเมริกาที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลอย่างสำคัญต่อจุดยืนของญี่ปุ่นในการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือในยุคหลังสงครามเย็น โดยสหรัฐอเมริกาคือผู้ที่หยิบยกเรื่องนิวเคลียร์ขึ้นมาเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ ที่มีใช้เฉพาะต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือเท่านั้น แต่เป็นปัญหาระดับโลกด้วย ในขณะที่เดียวกัน เกาหลีใต้ก็เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลอย่างสำคัญ ในการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือในยุคหลังสงครามเย็นเช่นเดียวกัน โดยร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งทั้งสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้เข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลต่อญี่ปุ่น ในการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วน คือบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกากับบทบาทและอิทธิพลของเกาหลีใต้

บทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา

หลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกา ประเทศมหาอำนาจผู้นำค่ายโลกเสรี ได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการวางกรอบนโยบายทั้งภายใน และต่างประเทศของญี่ปุ่น ซึ่งในช่วงสงครามเย็นสหรัฐอเมริกาคำเนินนโยบายต่างประเทศปิดล้อมประเทศคอมมิวนิสต์

ญี่ปุ่นในขณะนั้นก็ได้ดำเนินนโยบายปิดล้อมคอมมิวนิสต์คล้ายตามสหรัฐอเมริกาด้วย หลังจากที่เกาหลีเหนือ และจีนต่างประกาศตัวเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ และเพื่อประกันความมั่นคงของญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน ในปี ค.ศ. 1951 ดังนั้นสถานการณ์ใดก็ตามที่ถูกพิจารณาว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาย่อมเข้ามามีบทบาทด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อเกาหลีเหนือนำกำลังทหารรุกรานเกาหลีใต้ จนเป็นเหตุให้เกิดสงครามเกาหลีในปี ค.ศ. 1950-1953 สหรัฐอเมริกาจึงพิจารณาว่าเกาหลีเหนือ เป็นภัยต่อความมั่นคงของทั้งญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ จึงได้ทำสนธิสัญญาความมั่นคงกับเกาหลีใต้ด้วยในปี ค.ศ. 1953 และดำเนินนโยบายปิดล้อมคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าว พร้อมพยายามกดดันให้ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับเกาหลีใต้ต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น ภายใต้สนธิสัญญาความมั่นคงที่ทำคล้ายกันกับสหรัฐอเมริกา¹ จึงทำให้ญี่ปุ่นมองว่าสถานการณ์ใดก็ตามที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของเกาหลีใต้ ก็เท่ากับเป็นภัยต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นด้วย นั่นเท่ากับว่าประเทศใดก็ตาม ที่ถูกพิจารณาว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรือเกาหลีใต้ จะถือเป็นภัยต่อความมั่นคงโดยรวมของทั้ง 3 ประเทศด้วย ซึ่งในช่วงสงครามเย็นสหรัฐอเมริกาพิจารณาว่า การขยายอิทธิพลและอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์ เป็นภัยต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ ของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา จึงดำเนินนโยบายสกัดกั้นการขยายอิทธิพลและอุดมการณ์ดังกล่าว ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้จึงต้องดำเนินนโยบายคล้ายตามสหรัฐอเมริกาไปด้วย อย่างไม่ต้องสงสัย

¹ ผู้นำญี่ปุ่นในขณะนั้นได้แสดงจุดยืนจะดำเนินนโยบายต่างประเทศคล้ายตามสหรัฐอเมริกา สร้างสัมพันธ์ฉันท์มิตรกับเกาหลีใต้ ต่อต้านเกาหลีเหนือ พร้อมประกาศ จะร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ ดู Yung H. Park, "Japan's Korea Policy and her Perception and Expectations Regarding America's Role in Korea," in *U.S. Foreign Policy in Asia : An Appraisal* (California : ABC-CLIO, Inc., 1978), pp. 357-8.

ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 สหรัฐอเมริกาเริ่มผ่อนคลาย ภัยจากคอมมิวนิสต์ พร้อมเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ หันไปสร้างความสัมพันธ์ฉันมิตรกับจีน ที่เคยเป็นปรปักษ์กันมาก่อน โดยเฉพาะในสงครามเกาหลี การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐอเมริกานี้ ส่งผลให้ญี่ปุ่นจำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของตนด้วย จึงเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกามีบทบาทและอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ที่มีส่วนเกี่ยวพันกับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นด้วย ซึ่งผู้นำญี่ปุ่นในยุคนั้นจะ พยายามกำหนดและดำเนินนโยบายคล้ายตามสหรัฐอเมริกา โดยมองเรื่องของความมั่นคงเป็นหลัก เกาหลีเหนือในช่วงนี้ยังคงถูกมองว่าเป็น ประเทศที่อาจจะเป็นตัวการบั่นทอนเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงโดยเฉพาะในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งเป็นดินแดนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคง ของเกาหลีใต้และญี่ปุ่น พันธมิตรที่ใกล้ชิดของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกา จึงยังไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายของตนต่อเกาหลีเหนือ แม้สหรัฐอเมริกาสงเสริมแนวคิด การรับรองไขว้ในปี ค.ศ. 1975 เพื่อที่จะให้คาบสมุทรเกาหลีมีเสถียรภาพและสันติภาพมากขึ้น จากกรยอมรับของมหาอำนาจ แต่สหรัฐอเมริกาไม่แสดงท่าทีอย่างแข็งขันที่จะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ในขณะที่ญี่ปุ่นแสดงความต้องการ ที่จะให้สหรัฐอเมริการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ด้วยการเสนอตัวเป็นตัวกลางเชื่อม ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือในช่วงปลายทศวรรษ 1970² แต่สหรัฐอเมริกายังคงมีท่าทีอย่างเดิม และไม่ตอบสนองความต้องการของญี่ปุ่นที่จะเป็นตัวกลางเชื่อมโยงปรับความสัมพันธ์ ญี่ปุ่นจึงจำต้องชะลอการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ประกอบกับในทศวรรษ 1980 เกาหลีเหนือมีพฤติกรรมก่อการร้าย ทำให้สหรัฐอเมริการะบุว่า เกาหลีเหนือเป็นประเทศที่เป็นภัยต่อความมั่นคงและเสถียรภาพในคาบสมุทรเกาหลี สหรัฐอเมริกาจึงมีนโยบายแข็งกร้าวต่อเกาหลีเหนือ และตอบโต้พฤติกรรมก่อการร้ายของเกาหลีเหนือ ด้วยการคว่ำบาตร ญี่ปุ่นเองจำต้องประกาศคว่ำบาตรเกาหลีเหนือด้วยเช่นกัน หนทางการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ จึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นอน

² Seung K. Ko, "North Korea's Relations with Japan Since Detente," *Pacific Affairs* 50 (Spring 1977), p. 41.

แม้ว่าในปีปลายทศวรรษ 1980 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ สหภาพโซเวียตเริ่มหันหน้าผูกสัมพันธ์ฉันท์มิตร กับสหรัฐอเมริกาอดีตคู่แข่ง และได้ล่มสลายไปในปี ค.ศ. 1990 ทำให้สภาพของสงครามเย็น อันเป็นช่วงของการแข่งขันและการเผชิญหน้าทางการเมืองและอุดมการณ์ได้ยุติลง โลกหลังยุคสงครามเย็นเกิดสภาพใหม่ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ และผลักดันให้สหภาพโซเวียตและจีน อดีตคู่แข่งของเกาหลีใต้ ยุติการเผชิญหน้าหันมาปรับความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการต่อกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งคือร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวมีส่วนผลักดันอย่างมาก ต่อการทำให้ญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือหันหน้ามาปรับความสัมพันธ์กัน เพราะต่างเป็นประเทศที่เหลื่อมอยู่ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านกัน แต่ยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูต จากความพยายามดังกล่าวทั้งสองฝ่ายได้เจรจาปรับความสัมพันธ์ต่อกันหลายครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จและถูกระงับไปตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1992 เนื่องจากสหรัฐอเมริกาหวั่นเกรงประเด็นปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ โดยแรกเริ่มหน่วยข่าวกรองของสหรัฐอเมริกาหรือซีไอเอ ซึ่งสืบพบว่าเกาหลีเหนือกำลังพัฒนาระบบนิวเคลียร์และ/หรือกำลังผลิตอาวุธนิวเคลียร์ รวมทั้งอาจมีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครอง ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สร้างความวิตกกังวลให้แก่สหรัฐอเมริกาอย่างมาก ที่ไม่ต้องการให้มีการแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ จึงได้พยายามหวั่นเกรงประเด็นปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือขึ้นมาเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่จะต้องได้รับการแก้ไขก่อนเรื่องอื่นใด ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาผู้ซึ่งถือเสมือนว่าตนเป็นประเทศมหาอำนาจอย่างแท้จริงแต่เพียงผู้เดียวในโลกยุคหลังสงครามเย็น เนื่องจากสหภาพโซเวียตแตกสลายและประสบกับภาวะความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองภายใน ส่วนจีนก็ประสบปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองภายในเช่นกัน จึงไม่สามารถแสดงบทบาทผู้นำได้มากเท่ากับสหรัฐอเมริกา แต่สหรัฐอเมริกาไม่ต้องการที่จะเจรจากับเกาหลีเหนือโดยตรง เพราะกลัวกระทบต่อความสัมพันธ์ที่มีกับเกาหลีใต้ อีกทั้งอาจจะถูกเกาหลีเหนือใช้เป็นเครื่องมือในการ

ต่อต้านเกาหลีใต้ได้³ สหรัฐอเมริกาจึงนำเรื่องการพัฒนานิวเคลียร์ไปบอกกล่าวต่อญี่ปุ่น ก่อนที่การเจรจาปรับความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับเกาหลีเหนือจะเริ่มขึ้น และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1990 สหรัฐอเมริกาได้ส่ง นาย Michael H. Armacost ทูตสหรัฐอเมริกาประจำญี่ปุ่นในขณะ นั้น ไปแจ้งความวิตกกังวลของสหรัฐอเมริกาในปัญหานิวเคลียร์ ต่อนายคาเนมารุ ชิน ผู้นำอาวุโส ของพรรคแอลดีพี และผู้นำการเดินทางปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 พร้อมทั้งให้ข้อมูล และรูปถ่ายดาวเทียมเกี่ยวกับโรงงานนิวเคลียร์ที่ต้องสงสัยของ เกาหลีเหนือ เพื่อยืนยันว่าเกาหลีเหนือมีพฤติกรรมที่น่าสงสัยอย่างยิ่ง ซึ่งเจตนาของสหรัฐอเมริกา ครั้งนี้คือต้องการให้ญี่ปุ่นกดดันเกาหลีเหนือยอมรับ การตรวจสอบระดับการพัฒนานิวเคลียร์จาก องค์กรพลังงานปรมาณูสากลหรือไอเออีเอ ตามพันธะผูกพันที่เกาหลีเหนือได้ลงนามในสนธิสัญญา ห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ หรือเอ็นทีพี เมื่อปีค.ศ. 1985 เข้าเป็นเงื่อนไขสำคัญในการ เสร็จปรับความสัมพันธ์ ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือที่กำลังจะเริ่มขึ้นในต้นปี ค.ศ. 1991

³ Karl D. Jackson, "How to Rebuild America's Stature in Asia," *Orbis* 39:1 (Winter 1995), p. 15.

ด้วย⁴ แต่ญี่ปุ่นไม่เห็นด้วยที่จะนำเอาประเด็นปัญหานิวเคลียร์เข้าเป็นเงื่อนไขหลักในการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ทั้งนี้รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นได้เดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาเพื่อหารือกับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับ การนำเอาประเด็นปัญหาดังกล่าว ออกจากการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ แต่สหรัฐอเมริกาปฏิเสธ⁵ ประกอบกับในปี ค.ศ. 1991 นาย Richard Cheney รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกาเดินทางเยือนญี่ปุ่น เพื่อต้องการทราบ

⁴ Byung Chul Koh, "Ideology and Pragmatism in North Korea Foreign Policy," in *Korea Studies : New Pacific Currents* (Hawaii : University of Hawaii Press, 1994), p. 219 , Sato Katsumi, "The Danger of Appeasing Pyongyang," *Japan Echo* 21:2 (Summer 1994), p. 54 , Yoshihide Soeya, "Japan's Multilateral Diplomacy in the Asia-Pacific and Its Implications for the Korean Peninsula," *Asian Perspective* 19:2 (Fall/Winter 1995), p. 235 and Hong Nack Kim, "Japan's Relations with North Korea," *Current History* 90:555 (April 1991), p. 195 ทั้งนี้มีนักวิชาการชาวเกาหลีใต้ท่านหนึ่งได้วิเคราะห์ว่า การที่สหรัฐอเมริกาพยายามหีบขยักเอาประเด็นปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ เข้าเป็นเงื่อนไขสำคัญในกระบวนการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือนั้น เป็นเพราะว่าสหรัฐอเมริกาเห็นว่าประเทศทั้งสองปรับความสัมพันธ์กันเร็วเกินไป สหรัฐอเมริกาจึงพยายามเข้ามาบีบหนทางและต้องการชะลอการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนื่อดังกล่าว ด้วยการชูประเด็นปัญหานิวเคลียร์ขึ้นมา หรืออาจจะมองได้อีกแง่หนึ่งว่า สหรัฐอเมริกาต้องการแสดงบทบาทเป็นผู้ปกป้องการแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการร่วมมือกับญี่ปุ่นในการผลักดันให้ เกาหลีเหนือยอมรับในข้อตกลง ภายใต้การเป็นภาคีของสนธิสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ดูYoung Sun Song, "North Korea's Nuclear Issue and Its Relationship with U.S. and Japan," *Korea Observer* 23:1 (Spring 1992), p. 87.

⁵ Sato Katsumi, "The Danger of Appeasing Pyongyang," p. 50.

จุดยืนที่แน่นอนของญี่ปุ่นต่อประเด็นปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือดังกล่าว⁶ ด้วยแรงกดดันของสหรัฐอเมริกาทำให้ญี่ปุ่น จำต้องนำเอาประเด็นการพัฒนานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ยอมให้ไอเออีเอตรวจสอบโรงงานนิวเคลียร์ที่ต้องสงสัย เข้าเป็นประเด็นในการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ตั้งแต่รอบที่ 3 เป็นต้นไป ทั้ง ๆ ที่ ในการเจรจาเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 ญี่ปุ่นเต็มใจที่จะจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามตลอดจนกล่าวขอโทษอย่างเป็นทางการต่อเกาหลีเหนือ แต่เพราะสหรัฐอเมริกาเข้ามากดดัน ทำให้ญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนท่าที และเริ่มลังเลต่อการจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม และพยายามดำเนินการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนืออย่างช้า ๆ⁷ ทั้งนี้เชื่อว่าที่ญี่ปุ่นมีปฏิกิริยาตอบสนองในประเด็นปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ไปในลักษณะที่ เชื่องช้าและตรงข้ามกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในระยะแรก ญี่ปุ่นยังไม่พิจารณาว่าเกาหลีเหนือ เป็น ประเทศที่มีศักยภาพมากพอที่จะเป็นภัยต่อความมั่นคงโดยตรงมากเท่ากับสหภาพโซเวียต แม้ว่าสหภาพโซเวียตจะล่มสลายลง แต่รัสเซียผู้สืบทอดอำนาจต่อจากสหภาพโซเวียต ยังคงรักษารูปร่างที่มีเรือดำน้ำโจมตีที่ใช้พลังงานนิวเคลียร์ (nuclear-powered attack submarines) มากกว่า 50 ลำ ที่ติดขีปนาวุธเตรียมพร้อมอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกไกล และยังมีเรือดำน้ำติดขีปนาวุธ (ballistic-missile submarines) กับอาวุธนิวเคลียร์พิสัยไกล (long-range nuclear weapons)⁸ นอกจากนี้ญี่ปุ่น เชื่อว่าเกาหลีเหนือ ไม่มีความสามารถมากพอที่จะผลิตอาวุธนิวเคลียร์และไม่มีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครอง เพราะจากหลักฐานที่ทางการสหรัฐอเมริกามอบให้มานั้น เมื่อศึกษาและวิเคราะห์แล้ว

⁶ ibid.

⁷ Young Sun Song, "North Korea's Nuclear Issue and Its Relationship with U.S. and Japan," *Korea Observer* 23:1 (Spring 1992), pp. 89-90.

⁸ Kim Hak Joon, "Inter-Korea Relations VS. South Korea-U.S. Relations over nuclear Issues," *East Asian Review* 6:2 (Summer 1994), p. 42.

เห็นว่าปริมาณการใช้พลูโตเนียมในโรงงานนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ นั้น มีไม่มากพอที่จะผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้⁹ ซึ่งนายโยเฮอิ โคโนะผู้นำพรรคแอลดีพีเองก็ออกมาแสดงความเชื่อมั่นว่า เกาหลีเหนือไม่มีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครอง¹⁰ รวมทั้งกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นก็ออกแถลงการณ์ว่า ยังไม่มีข้อมูลยืนยันอย่างแน่ชัดว่า เกาหลีเหนือมีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครองจริง¹¹

อย่างไรก็ดีเกาหลีเหนือยอมลงนามกับไอเออีเอ และยอมให้เจ้าหน้าที่จากไอเออีเอ เข้าตรวจสอบโรงงานที่ต้องสงสัย แต่ปฏิเสธที่จะให้เข้าตรวจสอบโรงงานนิวเคลียร์อีก 2 แห่งที่ต้องสงสัยว่าผลิตอาวุธนิวเคลียร์ โดยอ้างว่าเป็นเขตทหาร ทำให้ความตึงเครียดเริ่มปะทุขึ้น และส่งผลให้การเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ ต้องหยุดชะงักไปตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1992 ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว และความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีเข้าสู่ขั้นวิกฤต เมื่อเกาหลีเหนือประกาศถอนตัวออกจากสนธิสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1993 (ซึ่งจะมีผลสมบูรณ์ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1993) ทำให้สหรัฐอเมริกาผู้ซึ่งพยายามส่งเสริมข้อตกลงห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ เริ่มแสดงท่าทีชัดเจนที่จะกดดันเกาหลีเหนือทุกทาง เพื่อให้เกาหลีเหนือกลับเข้าสู่การเป็นภาคีของเอ็นทีพีเช่นเดิม ซึ่งหนทางสำคัญคือผ่านญี่ปุ่น ทั้งนี้เป็นเพราะสหรัฐอเมริกาเห็นว่าเกาหลีเหนือซึ่งกำลังประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนัก และต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากญี่ปุ่น จึงพยายามใช้ญี่ปุ่น โดยอาศัยความสัมพันธ์และสนธิสัญญาความมั่นคงที่มีกับญี่ปุ่น ให้เป็นตัวกลางกดดันให้เกาหลีเหนือกลับเข้าเป็นภาคีของเอ็นทีพี และยอมให้เจ้าหน้าที่จากไอเออีเอ เข้าตรวจสอบโรงงานที่ต้องสงสัยที่เหลือ

⁹ Ryukichi Imai, "Plutonium Issues : the view from Japan," *Asia Pacific Review* 1:1 (January 1994), p. 14-15 and Sato Katsumi, "The Danger of Appeasing Pyongyang," p. 50.

¹⁰ Sato Katsumi, "The Danger of Appeasing Pyongyang," p. 50.

¹¹ *ibid.* , p. 55.

ในการนี้สหรัฐอเมริกาได้ส่งนาย Paul Wolfowitz รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ออกแถลงการณ์ในสภาองเกรสเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกว่า ในการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ ญี่ปุ่นควรจะวางเงื่อนไขให้เกาหลีเหนือยอมปฏิบัติตามพันธะผูกมัดของเอ็นทีพี โดยเฉพาะในการยอมให้อีเออีเอเข้าตรวจสอบ¹² นอกจากนี้รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ได้ออกมาย้ำเน้นว่า การแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในคาบสมุทรเกาหลีนั้น ถือเป็นภัยอันดับหนึ่งต่อเสถียรภาพในเอเชียตะวันออก¹³ จากทำที่ดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา และท่าทีของเกาหลีเหนือที่ไม่ยอมตามข้อเรียกร้องของนานาประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นพิจารณาว่า เกาหลีเหนือเป็นภัยต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นโดยตรง และแสดงท่าทีแข็งกร้าวไม่เปิดการเจรจาสถาปนาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนืออีก จนกว่าปัญหาการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจะยุติลงได้ แม้ในความจริงแล้วญี่ปุ่นไม่เห็นด้วย เพราะเชื่อว่าเกาหลีเหนือไม่มีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครองจริง แต่ที่ต้องยอมนำเอาประเด็นปัญหาดังกล่าว เข้าเป็นเงื่อนไขในการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ตามแรงกดดันของสหรัฐอเมริกานั้น เป็นเพราะว่าญี่ปุ่นยังต้องพึ่งพิงสหรัฐอเมริกาทางด้านความมั่นคงอยู่ และถ้าหากเกาหลีเหนือมีนิวเคลียร์จริง ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะญี่ปุ่นยังถือหลักนิวเคลียร์ 3 ไม่ คือ ไม่ครอบครอง ไม่นำเข้าและไม่ผลิต จึงยังต้องอาศัยสหรัฐอเมริกาในการรักษาความมั่นคง นอกจากนี้หากญี่ปุ่นไม่ทำตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นไม่ต้องการ ทำให้ญี่ปุ่นไม่มีทางเลือกจึงจำยอมทำตามข้อเรียกร้องของสหรัฐ

¹² *ibid.*, p. 54.

¹³ Masao Okonogi, "Japan-North Korea Negotiations for Normalization : An Overview," in *The Changing Order in the Korea Peninsula* (Boulder : Westview Press, 1993), p. 205 and Brian Bridges, "Normalising Japan-North Korea Relations," in *Japan and Korea in the 1990s : From Antagonism to Adjustment* (Vermont : Edward Elgar, 1993), p. 148.

อเมริกา และแสดงจุดยืนจะร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์นิวเคลียร์ ซึ่งนายกรัฐมนตรีโมริฮิโระ โฮโซกาวา และประธานาธิบดีบิล คลินตัน ผู้นำญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ได้หารือและย้ำจุดยืนร่วมกันว่า ทั้งสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันในคาบสมุทรเกาหลี ทั้งสองฝ่ายจึงร่วมมืออย่างใกล้ชิดในการแก้ไขปัญหาในคาบสมุทรเกาหลี เพราะเหตุการณ์ใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับเกาหลีเหนือ ล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคง และกิจกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมด้วย¹⁴

สหรัฐอเมริกายังคงแสดงท่าทีแข็งกร้าวต่อเกาหลีเหนือต่อไป และระบุว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยอันยิ่งใหญ่ต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออก¹⁵ อีกทั้งแสดงท่าทีที่จะใช้มาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ หากเกาหลีเหนือยังคงไม่ยอมตามข้อเรียกร้องของนานาชาติให้ไอเออีเอ เข้าตรวจสอบโรงงานนิวเคลียร์ที่ต้องสงสัยที่เหลื่ออยู่ และเพื่อให้มาตรการคว่ำบาตรเป็นผล สหรัฐอเมริกาจึงชักจูงให้ญี่ปุ่นร่วมดำเนินมาตรการคว่ำบาตรตามด้วย แม้ญี่ปุ่นจะไม่เห็นด้วย โดยอ้างว่ากลัวเกิดความวุ่นวายภายในประเทศ อันเกิดจากความไม่พอใจของชาวเกาหลีที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นได้ และในการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ นั้น ญี่ปุ่นยังไม่สามารถที่จะระงับไม่ให้ชาวเกาหลีที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นส่งเงินจำนวนมหาศาลไปเกาหลีเหนือได้ แต่ญี่ปุ่นไม่มีทางเลือก เนื่องจากกลัว

¹⁴ Bill Clinton and Morihiro Hosokawa, "The U.S. and Japan : Reinforcing a Vital Relationship," *Dispatch* 5:8 (11 February 1994), p. 24 and Hajime Igumi, "Japan's Role in the New Asia-Pacific," *Korea and World Affairs* 17:3 (Fall 1993), p. 505.

¹⁵ William Perry, "U.S. Security Policy in Korea," *Dispatch* 5:19 (9 May 1994), p. 275 and Young Jeh Kim, "North Korea's Nuclear Program and Its Impact on Neighboring Countries," *Korea and World Affairs* 17:3 (Fall 1993), p. 491.

กระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์อันดีที่มีกับสหรัฐอเมริกา จึงจำเป็นต้องร่วมคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ คล้อยตามสหรัฐอเมริกาด้วย ซึ่งหากวิเคราะห์กันจริง ๆ แล้ว ญี่ปุ่นต้องมีหนทางที่จะระงับการส่งเงินจำนวนมหาศาลดังกล่าวได้แน่ ถ้าญี่ปุ่นเชื่อว่าเงินดังกล่าวจะถูกนำไปใช้ในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และถ้าเกาหลีเหนือมีนิวเคลียร์จริง ญี่ปุ่นต้องกลัวต่อภัยความมั่นคงของตนอย่างมากแน่ แต่เพราะญี่ปุ่นไม่เชื่อว่าเกาหลีเหนือมีนิวเคลียร์จริง จึงมีท่าทีไม่เห็นด้วยที่จะดำเนินมาตรการการแข็งกร้าวคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ กระนั้นญี่ปุ่นไม่ต้องการให้ปัญหานิวเคลียร์ บั่นทอนความสัมพันธ์แน่นแฟ้นที่มีกับสหรัฐอเมริกา ทำให้นายกรัฐมนตรีชิโงมุ ฮาตะ ผู้นำญี่ปุ่นในขณะนั้น ได้กล่าวยืนยันต่อจุดยืนของญี่ปุ่นทางโทรศัพท์ต่อประธานาธิบดีบิล คลินตัน ของสหรัฐอเมริกาว่า ญี่ปุ่นไม่มีความลังเลที่จะร่วมดำเนินการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ¹⁶ และแม้ญี่ปุ่นจะเปลี่ยนผู้นำรัฐบาลใหม่เป็นนายกรัฐมนตรีโตมิอิชิ มุระยะมา ที่มาจากพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย หรือเอสดีพีเจ ที่เป็นพันธมิตรกับพรรคแรงงานเกาหลีเหนือมานาน และต้องการให้ญี่ปุ่นปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือมาโดยตลอด แต่ด้วยปัญหานิวเคลียร์ที่ยังไม่สามารถยุติลงได้ ทำให้นายกรัฐมนตรีมุระยะมา จำต้องดำเนินนโยบายตามรอยรัฐบาลก่อน โดยย้ำและยืนยันต่อผู้นำสหรัฐอเมริกาว่าจะรักษาความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และให้ความสำคัญต่อสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาเช่นนี้ต่อไป เพื่อเป็นการประกันและส่งเสริมเสถียรภาพในเอเชียตะวันออก¹⁷ จุดยืนของญี่ปุ่นนี้แสดงให้เห็นว่า トラบไคที่ญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์และสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาย่อมมีบทบาทและอิทธิพล

¹⁶ Barbara Wanner, "North Korean Problem Tests Japan's Evolving Diplomacy," *JEI Report* 24A (24 June 1994), pp. 11-14.

¹⁷ *Japan Newsletter* (15 July 1994), p. 2.

ต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย¹⁸ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงต้องรอดูท่าทีของสหรัฐอเมริกา ในการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือด้วย ซึ่งหากสหรัฐอเมริกาสามารถปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือได้ จะเป็นการช่วยให้ญี่ปุ่นสามารถปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือได้สำเร็จ ดังเช่นปรับความสัมพันธ์กับจีนในต้นทศวรรษ 1970 ความเป็นไปได้ดังกล่าวได้เริ่มขึ้น เมื่อสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ สามารถเจรจาตกลงยุติปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ได้สำเร็จ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1994 และทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงระหว่างกันที่กรุงเจนีวาด้วย (ข้อตกลงดังกล่าวเรียกกันทั่วไปว่าข้อตกลงเจนีวา) ซึ่งภายใต้ข้อตกลงนี้สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือตกลงที่จะแลกเปลี่ยนสำนักงานติดต่อระหว่างกัน อันถือเป็นการปูทางสู่การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนืออย่างสำคัญ และผลักดันให้ญี่ปุ่นเริ่มหันมาเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนืออีกครั้ง หลังหยุดชะงักไปตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1992 แต่สหรัฐอเมริกายังคงประกาศจุดยืนที่จะไม่สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเต็มรูปแบบ และไม่ยกเลิกข้อจำกัดทางเศรษฐกิจกับเกาหลีเหนือ แม้ว่าประธานาธิบดีบิล คลินตันของสหรัฐอเมริกา ได้ตกลงที่จะยกเลิกข้อจำกัดทางการค้าบางประการต่อเกาหลีเหนือ แต่ปฏิเสธ

¹⁸ Takashi Inoguchi นักวิชาการชาวญี่ปุ่น ได้แสดงความเห็นว่าสหรัฐอเมริกามีบทบาทอย่างสำคัญต่อการดำเนินนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น 3 เรื่องคือ ปัญหาเกาหลีเหนือ ปัญหาไต้หวัน และปัญหาทะเลจีนใต้ ดู Takashi Inoguchi, "Distant Neighbors? Japan and Asia," *Current History* 94:595 (November 1995), p. 393 .

ที่จะยกเลิกข้อจำกัดทั้งหมด¹⁹ นอกจากนี้ นาย Robert Gallucci ผู้แทนสหรัฐอเมริกาในการเจรจากับเกาหลีเหนือ ได้ระบุว่าสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือเฉพาะระดับล่างเท่านั้น สหรัฐอเมริกาจะไม่สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเต็มรูปแบบกับเกาหลีเหนือจนกว่าเกาหลีเหนือจะยุติการส่งออกขีปนาวุธ²⁰ และถอนทหารออกจากเขตปลอดทหารบริเวณชายแดนที่ติดกับเกาหลีใต้²¹ และจากรายงานดังกล่าวสหรัฐอเมริกาจึงยังคงระบุว่าเกาหลีเหนือเป็นประเทศที่

¹⁹ *Korea and World Affairs* 19:1 (Spring 1995), p. 196.

²⁰ หน่วยงานควบคุมอาวุธและลดอาวุธของสหรัฐอเมริกา (The U.S. Arms Control and Disarmament Agency:ACDA) ระบุว่าเกาหลีเหนือเป็นประเทศสำคัญที่ส่งออกอาวุธไปยังประเทศตะวันออกกลาง โดยในปีค.ศ. 1990 เกาหลีเหนือส่งออกอาวุธมูลค่าประมาณ 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปีค.ศ. 1991 180 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และในปีค.ศ. 1992 อีก 90 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นมูลค่าที่พอ ๆ กับมีรายงานว่า เกาหลีเหนือได้สั่งซื้อน้ำมันจากประเทศตะวันออกกลางในปี 1990 950,000 ตัน ซึ่งมีมูลค่า 160 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี 1991 750,000 ตันมูลค่า 103 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และ 420,000 ตัน มูลค่า 47 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งคาดว่า การซื้อขายดังกล่าวเป็นระบบแลกเปลี่ยนสินค้า (barter trade) ดู Nicholas Eberstadt, “Financial Transfers From Japan to North Korea : Estimating the Unreported Flows,” *Asian Survey* 36: 5 (May 1996), p. 536.

²¹ *Korea and World Affairs* 19: 1 (spring 1995), p. 181.

เป็นภัยและให้การสนับสนุนการก่อการร้ายอยู่ (hostile state and terrorist state)²² จุดยืนดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ทำให้ญี่ปุ่นไม่เร่งรีบและชะลอการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือเพื่อรอคู่ทำที่ของสหรัฐอเมริกา ก่อน จึงถือได้ว่าสหรัฐอเมริกามีบทบาทและอิทธิพลต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ ในช่วงหลังสงครามเย็นอย่างมาก โดยใช้ประเด็นปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์ เข้ามาเกี่ยวข้องับกระบวนการปรับความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาอาศัยความร่วมมือจากเกาหลีใต้ด้วย ซึ่งทุกสหรัฐอเมริกาประจำกรุงโซล นาย James Laney ยืนยันโดยกล่าวว่าสหรัฐอเมริกาไม่เร่งรีบที่จะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ หรือเร่งรีบที่จะเปิดสำนักงานติดต่อในเกาหลีเหนือ รวมทั้งไม่เร่งรีบที่จะผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือและกล่าวเสริมอีกคล้ายเป็นสัญญาว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่เจรจากับเกาหลีเหนือ โดยปราศจากการหารือกับเกาหลีใต้²³ จึงกล่าวได้ว่าเกาหลีใต้ก็มีบทบาทและอิทธิพลอย่างสำคัญต่อกระบวนการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือเช่นกัน

²² Jhe Seong-ha, “North Korea Rapprochement with U.S. and Japan,” *Korea Focus* 4:4 (July-August 1996), p. 70 ทั้งนี้ นาย Warren Christopher รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ระบุว่า เกาหลีเหนือซึ่งเป็นประเทศปิด แต่สะสมกำลังทหารไว้จำนวนกว่าล้านคน อีกทั้งมีจีปนาวูทที่มีแสนยานุภาพมาก และอาวุธเคมี รวมทั้งมีโครงการสร้างอาวุธเชื้อโรคอีกด้วย ซึ่งสภาพการณ์นี้ทำให้สหรัฐอเมริกาพิจารณาว่า คาบสมุทรเกาหลีอาจจะเป็น ดินแดนที่มีความเสี่ยงมากที่สุดสำหรับทหารสหรัฐอเมริกา ดู Warren Christopher, “U.S. Policy,” *Dispatch* (28 March 1996), p. 35.

²³ นาย James Laney ร่วมกับนาย Nicholas Burns โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวย้ำว่าสหรัฐอเมริกาไม่มีแผนการ ที่จะลดมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ที่ดำเนินมานานกว่า 46 ปีต่อเกาหลีเหนือ แม้การแก้ไขปัญหาคันทหารสหรัฐอเมริกาที่รอดชีวิตจากสงครามเกาหลีจะมีความคืบหน้าไปมากก็ตาม *Korea Newsletter* (17 February 1996), p. 7, *Korean Newsreview* (18 May 1996), p. 10 and *East Asian Affairs* 8:2 (Summer 1996), p. 120.

บทบาทและอิทธิพลของเกาหลีใต้

สำหรับญี่ปุ่นแล้ว เกาหลีใต้มิใช่เป็นเพียงประเทศที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจญี่ปุ่นเท่านั้น แต่เกาหลีใต้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงต่อญี่ปุ่นอีกด้วย ดังนั้นญี่ปุ่นจึงพิจารณาความสำคัญของเกาหลีใต้ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายอื่นใดในคาบสมุทรเกาหลี และความเป็นไปต่าง ๆ ในเกาหลีย่อมส่งผลกระทบต่อญี่ปุ่นเช่นกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้อย่างแน่นอนว่า เกาหลีใต้มีบทบาทและอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบาย รวมทั้งการปรับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนืออย่างไม่ต้องสงสัย นับแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ญี่ปุ่นจะคงความสัมพันธ์อันดีกับเกาหลีใต้ หลีกเลี่ยงที่จะสร้างความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ เมื่อไหร่ที่ญี่ปุ่นมีปฏิริยาที่จะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้จะแสดงการคัดค้านอยู่เสมอ เห็นได้ชัดในปี ค.ศ. 1966 ที่ญี่ปุ่นถูกเกาหลีใต้บีบบังคับให้ทบทวนการตัดสินใจที่จะอนุญาตให้ช่างเทคนิคของเกาหลีเหนือเดินทางเข้าญี่ปุ่น เพื่อเจรจาในข้อตกลงด้าน acrylic-fiber-making plant มูลค่า 12 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา พร้อมกันนี้เกาหลีใต้ยังได้แสดงท่าทีต่อต้านการตัดสินใจดังกล่าวของญี่ปุ่นด้วยการ 1) ยกเลิกการให้วีซ่าแก่ชาวญี่ปุ่นเข้าเกาหลีใต้ 2) ห้ามมิให้มีการติดต่อระหว่างนักธุรกิจญี่ปุ่นกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลเกาหลีใต้ 3) เริ่มตรวจสอบวิธีการดำเนินธุรกิจ และจัดเก็บภาษีใหม่กับนักธุรกิจญี่ปุ่น 4) ระงับการเจรจาการค้าระหว่างเกาหลีใต้กับบริษัทญี่ปุ่น และ 5) จำกัดและเข้มงวดในการอนุญาตให้ชาวเกาหลีใต้เดินทางไปญี่ปุ่นเพื่อการพาณิชย์²⁴ นอกจากนี้บริษัทญี่ปุ่นจำนวนมากถูกเกาหลีใต้กดดันให้ยกเลิกการติดต่อกับเกาหลีเหนือด้วย ปฏิริยาต่อต้านของเกาหลีใต้ดังกล่าวทำให้ญี่ปุ่นจำต้องยอมระงับการปรับความสัมพันธ์

²⁴ Soon Sung Cho, "Japan's Two Koreas Policy and the Problems of Korean Unification," *Asian Survey* 7:10 (October 1967), pp. 718-719 and Byung Chul Koh, "North Korea's Relations with Third World and Beyond," in *The Foreign Policy of North Korea* (London : Frederick A. Praeger, 1969), pp. 175-177.

กับเกาหลีเหนือ ในประเด็นการส่งชาวเกาหลีกลับเกาหลีเหนือ เกาหลีได้แสดงท่าทีไม่พอใจด้วยการประกาศประกาศจะส่งสมาชิกของ National Assembly 3 คนไปญี่ปุ่นและเจนีวา เพื่อทำการคัดค้านต่อญี่ปุ่น²⁵ อีกทั้งได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นถอนนโยบายต่างประเทศต่อคาบสมุทรเกาหลีไว้ดังเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงนโยบาย หันไปรับรองหรือปรับความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับเกาหลีเหนือ เพราะเกรงว่าจะเป็นการสร้างความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี จนอาจก่อตัวเป็นสงครามเกาหลีขึ้นอีกครั้งได้ ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นสนองตอบ ต่อท่าทีดังกล่าวด้วยการประกาศว่า สันติภาพและเสถียรภาพในคาบสมุทรเกาหลีมีความสำคัญต่อสันติภาพและเสถียรภาพของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง โดยเฉพาอย่างยิ่งต่อญี่ปุ่น ดังนั้นเพื่อความมั่นคงของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเกาหลีใต้ ในการดำเนินการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ²⁶

²⁵ Byeng Chul Koh, "North Korea's Relations with Third World and Beyond," pp. 196-197.

²⁶ Hong Nack Kim, "Japan's Two Korea Policy and Its Implications for Inter-Korean Relation," *Korea Observer* 19:3 (Autumn 1986), p. 295.

ท่าทีของเกาหลีใต้ยังไม่หยุดอยู่เพียงแค่นี้ เกาหลีใต้ยังได้แสดงท่าทีคัดค้านและไม่พอใจต่อการที่ญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นเพิ่มการติดต่อกับเกาหลีเหนือมากเกินไป ทั้งนี้คาดว่าเนื่องจากกลัวว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เพราะยิ่งญี่ปุ่นเพิ่มการติดต่อกับเกาหลีเหนือมากเท่าใด ยิ่งทำให้เศรษฐกิจเกาหลีเหนือเติบโตมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อภาวะทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือเติบโตมากเท่าใด ก็มีความเป็นไปได้ว่าเกาหลีเหนือจะนำความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจดังกล่าว ไปเพิ่มประสิทธิภาพความสามารถทางการทหารและการป้องกันประเทศ และเพิ่มระดับการแข่งขันทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีใต้อีกด้วย นอกจากนี้เกาหลีใต้ได้เน้นย้ำว่า ญี่ปุ่นจะรับรองรัฐบาลเกาหลีเหนือได้ก็ต่อเมื่อ จีนและสหภาพโซเวียตให้การรับรองรัฐบาลเกาหลีใต้ เพราะหากญี่ปุ่นให้การรับรองรัฐบาลเกาหลีเหนือจะเป็นการเพิ่มสถานภาพทางการทูตในการเมืองระหว่างประเทศให้กับเกาหลีเหนือ²⁷ นอกจากนี้เกาหลีใต้ยังพิจารณาว่าการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือจะเป็นการช่วยส่งเสริมแผนการก่อการร้ายของเกาหลีเหนือ ซึ่งเกาหลีเหนือจะใช้ญี่ปุ่นเป็นฐานในการให้การสนับสนุนขบวนการต่อต้านเกาหลีใต้ โดยผ่านองค์กรที่เป็นพันธมิตรกับเกาหลีเหนือในประเทศญี่ปุ่น เช่น องค์กร Chosen Soren และพรรคสังคมนิยมฝ่ายค้าน ดังเช่นในปี ค.ศ. 1974 ที่ นาย Mun Se-Kwang ชาวเกาหลีเหนือซึ่งพำนักอาศัยอยู่ในญี่ปุ่น ได้พยายามลอบสังหารประธานาธิบดีปัก จุง ฮีของเกาหลีใต้²⁸ ปฏิกริยาของเกาหลีใต้เหล่านี้ส่งผลให้การปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือเกิดการชะงักงัน

²⁷ Seung K. Ko, "North Korea's Relations with Japan Since Detente," pp. 42-43.

²⁸ *ibid.*, p. 43.

ตลอดช่วงสงครามเย็นเกาหลีใต้ไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แต่หลังจากที่ประธานาธิบดีโรห์ แท วู ของเกาหลีใต้ประกาศเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศปรับความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1988 พร้อมแสดงการสนับสนุนอย่างเป็นทางการที่จะเป็นตัวเชื่อมโยงช่วยเกาหลีเหนือปรับความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ซึ่งญี่ปุ่นก็ตอบสนองต่อแรงสนับสนุนของเกาหลีใต้ แต่เกาหลีใต้ยังคงมีความกังวลต่อการที่ญี่ปุ่นจะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ 5 ประเด็นด้วยกัน คือ

- 1) เกาหลีใต้ไม่พอใจต่อการที่ญี่ปุ่นปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือโดยไม่มีการวางเงื่อนไขใด ๆ รวมทั้งญี่ปุ่นเร่งปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือเร็วเกินไป
- 2) การปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ ส่งผลกระทบต่อความพยายามของผู้นำเกาหลีใต้ในการกดดันให้เกาหลีเหนือหันหน้ามาเจรจากับเกาหลีใต้
- 3) กระทบต่อการรับรองเกาหลีใต้ตามมติที่ 195 ตามมติของสหประชาชาติ ในปีค.ศ. เพราะหากญี่ปุ่นปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือได้สำเร็จ เท่ากับเป็นการรับรองเกาหลีเหนือไปโดยปริยาย
- 4) ในการจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม ตามกรอบสนธิสัญญาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ เมื่อปี ค.ศ. 1965 ญี่ปุ่นยินยอมที่จะจ่ายเพียงแค่ช่วงที่ญี่ปุ่นยึดเกาหลีเป็นอาณานิคม ไม่ใช่ช่วง 20 ปี ของความสัมพันธ์ที่ผิดปกติแบบระหว่าง 2 ประเทศ จากปีค.ศ. 1945-1965 และเกาหลีใต้ยังกังวลว่า เกาหลีเหนือจะนำเงินดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาสมรรถภาพทางทหาร
- 5) เกาหลีใต้ไม่พอใจต่อการที่นายโตชิกิ ไคฟู กล่าวขอโทษต่อประธานาธิบดีคิม อิลซุงจากการกระทำของญี่ปุ่นในอดีต ทั้ง ๆ ที่ญี่ปุ่นสัญญากับเกาหลีใต้ก่อนหน้านี้ว่า นายไคฟูจะขอโทษในฐานะประธานพรรคแอลดีพีเท่านั้น ไม่ใช่ในฐานะผู้นำญี่ปุ่น (นายกรัฐมนตรี) อย่างเป็นทางการ

ทางการ เพราะญี่ปุ่นยังไม่ได้รับรองและมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ²⁹

ความไม่พอใจของเกาหลีใต้ทำให้ นายคาเนมารุ ชิน ต้องเดินทางไปเกาหลีใต้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1990 เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ซึ่งเกาหลีใต้ก็ไม่ได้คัดค้านต่อการปรับความสัมพันธ์ แต่ผู้นำเกาหลีใต้เห็นว่าการเจรจาปรับความสัมพันธ์จะต้องไม่กระทบต่อหรือคืบหน้าเกินกว่าการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลี พร้อมเรียกร้องให้ญี่ปุ่นดำเนินการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือภายใต้กรอบที่เกาหลีใต้ต้องการ 5 ข้อด้วยกัน คือ

- 1) ญี่ปุ่นควรจะปรึกษารัฐบาลหรือกับเกาหลีใต้ ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการเจรจาระดับรัฐบาลปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนืออย่างเป็นทางการ
- 2) ญี่ปุ่นควรส่งเสริมการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้
- 3) ญี่ปุ่นไม่ควรจะจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม หรือให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเกาหลีเหนือก่อนที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันและในเรื่องค่าปฏิกรรมสงครามที่ญี่ปุ่นจะจ่ายให้แก่เกาหลีเหนือนั้นญี่ปุ่นจะต้องรับรองว่าเกาหลีเหนือจะไม่นำเงินดังกล่าวไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพความสามารถทางการทหาร อีกทั้งญี่ปุ่นไม่ควรที่จะจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามมากเกินกว่าที่ให้เกาหลีใต้ตาม กรอบสนธิสัญญาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างญี่ปุ่น

²⁹ Sharif M. Shuja, "Perspectives on U.S. and Japan's Strategy in Korea : Interests, Ambitions and Objectives," *Korea Observer* 27:2 (Summer 1996), p. 218 and Perry Wood, "The Strategic Equilibrium on the Korean Peninsula in the 1990s," in *Korea Under Roh Tae-Woo* (Canberra : Allen & Unwith Pty Ltd., 1993), p. 200.

กับเกาหลีใต้เมื่อปี ค.ศ. 1965³⁰

4) ญี่ปุ่นควรจะกดดันให้เกาหลีเหนือยอมรับให้เจ้าหน้าที่จากไอเออีเอ เข้าตรวจสอบ โรงงานนิวเคลียร์ที่ต้องสงสัย

5) ญี่ปุ่นควรผลักดันให้เกาหลีเหนือปฏิรูปและเปิดประเทศออกสู่สังคมภายนอก³¹

ญี่ปุ่นซึ่งไม่ต้องการที่จะให้ปัญหาการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ บั่นทอนความสัมพันธ์อันดีที่มีกับเกาหลีใต้ เนื่องจากเกาหลีใต้เป็นประเทศ ที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ความมั่นคงต่อญี่ปุ่นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับเกาหลีเหนือ ดังนั้นเมื่อเกาหลีใต้แสดงปฏิกริยาและกดดันญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้นำญี่ปุ่นประกาศย้ำจุดยืนว่าญี่ปุ่นจะหารือและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเกาหลีใต้ก่อนที่จะ ปรับความสัมพันธ์หรือเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อเกาหลีเหนือ³² และได้วางเงื่อนไขขึ้น 3 ข้อให้เกาหลีเหนือยอมรับก่อนจะหันมาปรับความสัมพันธ์ด้วยคือ

³⁰ Byung Chul Koh, "Ideology and Pragmatism in North Korean Foreign Policy.," p. 219.

³¹ ibid.

³² Byung Joon Ahn, "Japanese Policy Toward Korea," in *Japan's Foreign Policy After the Cold War Coping with Changes* (New York : M.E. Shapes Inc., 1993), pp. 267-268 Yoshihide Soeya, "Japan's Multilateral Diplomacy in the Asia-Pacific and Its Implications for the Korean Peninsula," p. 234.

- 1) เกาหลีเหนือต้องชี้แจงให้ชัดเจนเรื่องปัญหาการพัฒนานิวเคลียร์
- 2) การเจรจาระหว่างเกาหลีจะต้องได้รับความก้าวหน้า
- 3) เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้จะต้องเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติพร้อม ๆ กัน ³³

ดังนั้นในการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้จึงเข้ามาบีบบบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อท่าทีของญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นเห็นความสำคัญของเกาหลีใต้ ที่ญี่ปุ่นมีผลประโยชน์อย่างสำคัญ ทั้งทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ความมั่นคง ทั้งนี้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกาหลีใต้มีกับญี่ปุ่นมีมูลค่ามหาศาล เมื่อเปรียบเทียบกับเกาหลีเหนือ โดยเฉพาะด้านการค้า มูลค่าการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้โดยเฉลี่ยปีละประมาณ 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่มูลค่าการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือโดยเฉลี่ยเพียงแค่ปีละประมาณ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนด้านความมั่นคงเกาหลีใต้มีภูมิรัฐศาสตร์ที่ใกล้ชิดญี่ปุ่นอย่างมาก โดยทางตอนใต้ของเกาหลีอยู่ห่างจากญี่ปุ่นเพียงแค่ 90 ไมล์ (145 กิโลเมตร) เท่านั้น ญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญกับเกาหลีใต้อย่างมาก และพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีกับเกาหลีใต้ต่อไป ทำให้ผู้นำญี่ปุ่นและรัฐบาลญี่ปุ่นต้องออกมาย้ำและยืนยันถึงการให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้อยู่ตลอด และเมื่อญี่ปุ่นให้ความสำคัญและกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้มากขึ้น ญี่ปุ่นจึงต้องให้ความสำคัญกับท่าทีและปฏิกิริยาของเกาหลีใต้มากขึ้นเท่านั้น ในช่วงหลังสงครามเย็น เกาหลีใต้มองว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยอันตรายใหญ่หลวงต่อความมั่นคงของตน จากการพัฒนานิวเคลียร์ และได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นกดดันเกาหลีเหนือในเรื่องนิวเคลียร์ร่วมกับสหรัฐอเมริกา ด้วยแรงกดดันจากทั้งสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญของญี่ปุ่น รวมทั้งเป็น

³³ Hosup Kim, "The End of the Cold War and Korea-Japan Relations : Old Perceptions and New Issued," in *The Changing Order in Northeast Asian and the Korean Peninsula* (Boulder : Westview Press), p. 221 and Masao Okosogi, "Japan-North Korea Negotiation for Normalization : An Overview," p. 205.

³⁴ *Japan Newsletter* (29 July 1994), p. 2.

พันธมิตรสามเส้าที่สำคัญ ในการรักษาเสถียรภาพและสันติภาพในเอเชียตะวันออก ทำให้ญี่ปุ่นต้องดำเนินนโยบายคล้อยตามสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ โดยเฉพาะในเรื่องนิวเคลียร์ แม้แต่นายกรัฐมนตรีมูรายามา หัวหน้าพรรคเอสดีพีเจ ที่มีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพรรคแรงงานเกาหลีเหนือ และมีความต้องการที่จะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ก็ยืนหยัดต่อประธานาธิบดี คิม ของ ชัม ผู้นำเกาหลีใต้ว่านโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากรัฐบาลก่อน คือร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ ในการเจรจากับเกาหลีเหนือ³⁴ แม้ว่าปัญหานิวเคลียร์ได้ยุติลงหลังจากที่สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือบรรลุในข้อตกลงระหว่างกันในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1994 รัฐบาลญี่ปุ่นจึงถือโอกาสอันดีนี้ ปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ด้วยการส่งตัวแทนจากรัฐบาลไปเยือนเกาหลีเหนือ เพื่อหารือเกี่ยวกับการเปิดเจรจาปรับความสัมพันธ์รอบใหม่ โดยไม่บอกกล่าวเกาหลีใต้ ทำให้เกาหลีใต้ไม่พอใจ เพราะการเจรจาระหว่างเกาหลียังไม่มีวี่แวงของความคืบหน้า และหยุดชะงักอยู่ หลังผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ประธานาธิบดีคิม อิล ซุงของเกาหลีเหนือเสียชีวิตในกลางปี ค.ศ. 1994 อีกทั้งเกาหลีเหนือยังปฏิเสธที่จะยอมรับ เตาพลังงานนิวเคลียร์แบบนำเบมาจากเกาหลีใต้ ภายใต้อัตถกตกลงเจนีวา ค.ศ. 1994³⁵ ปฏิกริยาของเกาหลีใต้นี้ทำให้นายกรัฐมนตรีมูระยามา จำต้องส่งตัวแทนจากรัฐบาลญี่ปุ่นเยือนเกาหลีใต้³⁶ เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับความพยายามของญี่ปุ่นที่จะปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ว่าเป็นไปเพื่อช่วยผลักดันและส่งเสริมการปรับความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ พร้อมทั้งย้ำจุดยืนของญี่ปุ่นต่อผู้นำเกาหลีใต้อีกครั้งว่า ญี่ปุ่นจะหารืออย่างใกล้ชิดกับเกาหลีใต้ ในการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ³⁷ การกระทำของญี่ปุ่นนี้สร้างความไม่พอใจต่อเกาหลีเหนือ และตอบโต้ญี่ปุ่นด้วยการยกเลิกที่จะส่งตัวแทนไปหารือ

³⁵ *Japan Newsletter* (17 March 1995), p. 2.

³⁶ Jhe Seong-Ho, "North Korea Rapprochement with U.S. and Japan," *Korea Focus* 4:4 (July-August 1996), pp. 67-68 and Lee Eu-gene, "N. Korea-Japan Rapprochement and Inter-Korea Relation," *Korea Focus* 3:3 (May-June 1995), pp. 34-35.

³⁷ *Japan Newsletter* (17 March 1995), p. 2.

เพื่อปรับความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น³⁸

นอกจากนี้เกาหลีได้ยังเข้าไปมีบทบาทต่อ การที่ญี่ปุ่นจะส่งข้าวช่วยเหลือเกาหลีเหนือ ด้วย ซึ่งญี่ปุ่นตัดสินใจที่จะบริจาคข้าวให้เกาหลีเหนือจำนวน 5 แสนตัน โดยจะส่งให้เกาหลีเหนือ 2 ช่วงคือ ในช่วงเดือนมิถุนายนจำนวน 3 แสนตัน และในเดือนตุลาคมค.ศ. 1995 อีก 2 แสนตัน แต่การส่งข้าวเพื่อช่วยเหลือภาวะขาดแคลนและน้ำท่วมของเกาหลีเหนือต้องหยุดชะงักไป ทั้ง ๆ ที่ ญี่ปุ่นพยายามที่จะใช้เรื่องนี้เป็นการปูทางที่จะเปิดการเจรจาปรับความสัมพันธ์รอบใหม่กับเกาหลีเหนือ แต่เกาหลีได้ได้ออกมาเรียกร้องให้ญี่ปุ่นชะลอ การส่งข้าวช่วยเหลือดังกล่าวจนกว่าเกาหลีเหนือจะยอมรับการเจรจาปรับความช่วยเหลือด้านอาหารจากเกาหลีได้ก่อน³⁹ ทั้งนี้คาดว่าเกาหลีได้กล่าวว่าการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นจะเป็นการช่วยให้เกาหลีเหนือใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ในการสร้างความแตกแยกระหว่างเกาหลีใต้และญี่ปุ่น⁴⁰ จากท่าทีและปฏิกิริยาดังกล่าวของ เกาหลีใต้ ทำให้นายกรัฐมนตรีมูระยามา ของญี่ปุ่นยืนยัน ต่อประธานาธิบดีคิม ยอง ชัมของ เกาหลีใต้ ในระหว่างพบปะหารือกันในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1995 ที่โอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น (Osaka Summit) ว่าญี่ปุ่นจะดำเนินการเจรจากับเกาหลีเหนือ 3 แนวทางด้วยกัน คือ

- 1) ญี่ปุ่นจะไม่เร่งรีบเจรจาปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ จนอาจส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ที่ญี่ปุ่นมีต่อเกาหลีใต้
- 2) ญี่ปุ่นจะเชื่อมโยงการปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ กับความคืบหน้าในการ เจรจาระหว่างสองเกาหลี

³⁸ Lee Eu-gene, " N. Korea-Japan Rapprochement and Inter-Korea Relation, " p. 35.

³⁹ *Korea and World Affair* 19:2 (summer 1995), p. 377.

⁴⁰ *Japan Newsletter* (9 June 1995), p. 2.

3) ญี่ปุ่นจะระงับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ เพื่อดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต⁴¹

แม้รัฐบาลมูระยามา จะสิ้นสุดลงในปลายปี ค.ศ. 1995 ผู้นำรัฐบาลใหม่ของญี่ปุ่นจะเป็น นายกรัฐมนตรีริยวทาโร ฮาชิโมโด้ ยังคงย้ำและยืนยันทางโทรศัพท์ต่อประธานาธิบดีคิม ของซัมของเกาหลีใต้ว่า จะรักษาความสัมพันธ์และร่วมมืออย่างใกล้ชิด กับเกาหลีใต้ในการเจรจากับเกาหลีเหนือ และย้ำจุดยืนของญี่ปุ่นว่าจะส่งเสริมความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ บนพื้นฐานของความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ โดยญี่ปุ่นจะไม่พยายามปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือเกินหน้าไปกว่าการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างสองเกาหลี⁴²

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าทั้งสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้มีบทบาทและอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ ซึ่งด้วยผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงของเกาหลีใต้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อญี่ปุ่น และต่างอยู่ภายใต้ร่มเงาความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา ที่เป็นตัวแสดงที่สำคัญในฐานะเป็นผู้ถ่วงดุลทางยุทธศาสตร์ในคาบสมุทรเกาหลี ในขณะที่เกาหลีเหนือยังคงเป็นประเทศที่เป็นภัยที่มีความสามารถ ญี่ปุ่นจำเป็นต้องแสดงจุดยืนร่วมกับทั้งเกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเห็นได้จากที่ผู้นำเกาหลีใต้หารือกับผู้นำสหรัฐอเมริกา ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1996 ผู้นำทั้งสองได้ตกลงที่จะจัดให้มีการเจรจา 4 ฝ่ายระหว่างสหรัฐอเมริกา จีน เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ เพื่อส่งเสริมให้คาบสมุทรเกาหลีมีเสถียรภาพและสันติภาพอย่างถาวร ซึ่งเกาหลีใต้ได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่น สนับสนุนการเจรจาดังกล่าว และ

⁴¹ Samuel S. Kim, "North Korea in 1995 : The Crucible of Our Style Socialism,"

Asian Survey 36:1 (January 1996), p. 67 and *Japan Newsletter* (2 June 1995), p. 1.

⁴² *East Asian Review* 8:1 (Spring 1996) and *Korea Newsreview* (27 April 1996), p. 8.

พยายามชักจูงให้เกาหลีเหนือเข้าร่วมการเจรจา 4 ฝ่าย ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเพิ่มการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการบริจาคอาหารต่อเกาหลีเหนือครั้งใหม่ ญี่ปุ่นก็สนองตอบด้วยการเรียกร้องให้เกาหลีเหนือเข้าร่วมการเจรจา 4 ฝ่าย เพราะเชื่อว่าหากเกาหลีเหนือยอมเข้าร่วมการเจรจา จะช่วยทำให้กระบวนการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ มีความคืบหน้าและประสบความสำเร็จได้ แต่เกาหลีเหนือยังไม่มีท่าทีตอบสนองหรือปฏิเสธ ทำให้การปรับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือไม่ประสบความสำเร็จ และทำให้การเจรจาล้มเหลวต่อไป